

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET LAPJA

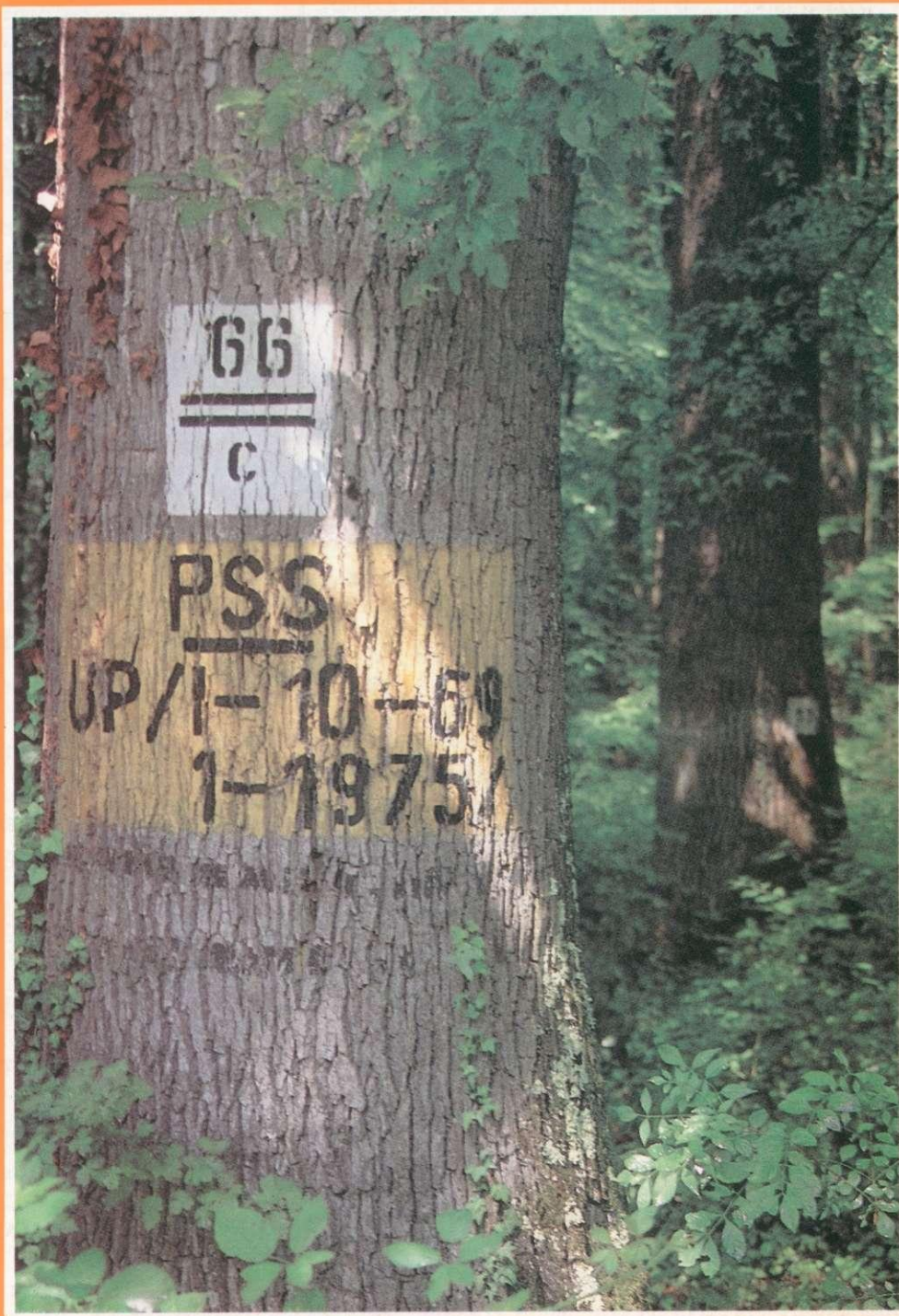
ALAPÍTVÁ:
1862-BEN

Főszerkesztő:
PÁPAI GÁBOR

1998.
OKTÓBER

CXXXIII. évfolyam

Erdészeti Lapok

Az Országos Erdészeti Egyesület folyóirata

CXXXIII. évfolyam 10. szám (október)

A Szerkesztőbizottság tagjai: Apatóczy István, dr. Balázs István, dr. Bartha Dénes, Gencsi Zoltán, dr. Gőbölös Antal, Kertész József, Kovács Gábor, Mizik András, Pintér Ottó, Pápai Gábor, Sántha Antal, dr. Szendrői László, dr. Szikra Dezső, a bizottság elnöke, dr. Szodfridt István, Varga Béla, Vaski László

FŐSZERKESZTŐ: PÁPAI GÁBOR

TERVEZŐSZERKESZTŐ: SÁGI MARGIT

Kiadó: Országos Erdészeti Egyesület
1027 Budapest, Fő u. 68.

Felelős kiadó: Dr. Szikra Dezső

Szerkesztőség: 1027 Budapest, Fő u. 68.
Telefon/fax: 201-7737
Mobil: 06-30-715-255

Nyomdai munkák: Csathó és Társa
Nyomdaipari Kft.
Eger

Felelős vezető: Csathó Emil

A kézirat lezárva: 1998. szeptember 25.

Terjeszti: az Országos Erdészeti Egyesület. Felvilágosítást a lappal kapcsolatban az Egyesület ad (1027 Budapest, Fő u. 68.) Megjelenik havonta.

A címlaphoz: 100 éves az Erdészeti
Kutató Intézet

Fotó: Pápai Gábor

Cikkeink a szerzők személyes véleményét tükrözik, amely nem feltétlenül azonos a szerkesztőség véleményével.

A felkérés nélkül beküldött kéziratokat és fotókat a szerkesztőség lehetőség szerint gondozza és közli.

A szerzői honoráriumok kifizetésével kapcsolatos rendelkezések miatt felhívjuk szerzőink figyelmét, hogy a cikk, fotó, grafika stb. megjelenését követően szíveskedjenek a szerkesztőséggel a nevüket, lakcímüket, születési dátumukat, adószámukat (azonosítójelüket), és a nyugdíjasoknál a törzsszámot is közölni.

A beérkezett adatok alapján kötött felhasználási szerződést követően negyedévenként utaljuk ki a honoráriumokat.

A fentiek 1997. januártól érvényesek!

TARTALOM

100 éves az erdészeti kutatás

- Somogyi Zoltán: Az erdőművelési és fatermési kutatásokról az erdészeti kutatások centenáriuma kapcsán 305
Pápai Gábor: A 100 éves Erdészeti Tudományos Intézet jubileumi emlékülése 309

ERDÉSZETI POLITIKA

- A WOOD TECH sikerre van ítélve 312
Bartha Pál: Önbecsapás 314

TERMÉSZETVÉDELEM

- Dr. Bartha Dénes: Veszélyeztetett erdőtársulásaink IX. (Sziklaerdők) 316

AZ ÉV FÁJA

- Dr. Csóka György: A vadkörte rovarvilága 318

ERDŐKERÜLŐBEN

- Pápai Gábor: Az óriások földjén (6) – Az óriások útján 320
Dr. Szikra Dezső: A szabadok országában (5) – Beszámoló az OEE 1997. novemberi thaiföldi tanulmányútjáról 322
Pápai Gábor: 100 éve halt meg Erzsébet királyné 324
Urbán Imre: Az 5. Európai erdészeti tájfutóverseny, Bugac 1998. 326
Fritsch Ottó: Az erdészet és a méhészet 327
Schalkház Lipót: Emlékeim ötven év távlatából 328

EGYESÜLETI HÍREK 330

CONTENTS

- Somogyi, Z.: Researches on forest yield and silviculture 305
Csóka, Gy.: The insects of *Pyrus communis* 318

INHALT

- Somogyi, Z.: Forschungen der Waldbau und Ertrag 305
Csóka, Gy.: Insecten des *Pyrus communis* 318

SOMOGYI ZOLTÁN

Az erdőművelési és fatermési kutatásokról az erdőszeti kutatások centenáriuma kapcsán

„Adjatok egy fix pontot a világegyetemben, és én kibillenem a világot a sarkából” – mondta Arisztotelész. Ha megkérdeznének egy erdőszet kutatót, mi hasonlót kívánna, hogy lényeges eredményeket érjen el az erdők kutatásában, többek között valószínűleg azt kérné, hogy adjanak neki legalább 100 évet, mert a fák bizony hosszú életűek. Im eltelet egy évszázad a hivatalos magyar erdőszeti kutatás kezdete óta – ideje hát, hogy egyfajta leltárt készítsünk arról, vajon mit hozott ez az „egy vágásfordulónyi idő” a talán legfontosabb kutatási területeken, az erdőművelési és a fatermési kutatásokban. Itt az alkalom arra is, hogy megvizsgáljuk, vajon merre érdemes továbbhaladni?

100 év krónikája

Az erdőművelés és a fatermés az erdőszeti kutatás legklasszikusabb területei közé tartoznak. Az erdőművelőket a tudatos erdőgazdálkodás kialakulása óta érdeklik azok a módszerek, amelyekkel a gazdálkodás kitűzött céljait a leghamarabb, a legkisebb energiabefektetéssel, továbbá a lehető legnagyobb haszonnal lehet elérni. Mivel a gazdálkodás egyik legfontosabb célja a faanyagtermelés volt – és még ma is az –, ezért e módszerekhez kapcsolódóan alapvető tudni az is, hogy a fák adott körülmények között milyen gyorsan, illetve általában milyen törvényszerűségek szerint nőnek. Az erdőművelőnek ezért mindig is szüksége volt a fatermés ismeretére. Az erdőszeti kutatás első száz évének alapvető kérdései erdőművelési és fatermési kérdések voltak. Az ERTI-ben e két tudományterület nevét jelenleg – megszakításokkal közel négy évtizede – viselő osztály megalakulása óta a még mindig szép számban létező, megoldásra váró problémát kutatja ma is.

Mind az erdőműveléstannak, mind a faterméstannak a kutatása a kezdetektől fogva elsősorban külföldi eredmények és koncepciókon alapult, de ezekhez a hazai szakemberek is sokat adtak hozzá. A külföldi eredmények adaptálása, a hazai kutatási témák és módszerek megalapozása, valamint a hazai erdészeti gondolatok felvetése részben az ERTI-ben, részben más intézményekben történt meg. A Robert Hartig (1839-1901) német erdőművelő és munkatársai kezdeményezései alapján kibontakozó német erdőszeti kutatás volt az iránymutatója a hazai erdőszeti kutatás selmecbányai pionírjainak is, bár – mint látni fogjuk – előtte is végeztek már szörványos kutatómunkát. Hartig munkássága miatt is, de az erdőgazdálkodás eddigi korszakainak fő problémái miatt is az erdőszeti kutatások történetében a fatermési és erdőművelési kutatásokat végzők írták a legfontosabb fejezeteket az erdőszeti tudományok történetében külföldön és itthon egyaránt.

Fatermési és állományszerkezeti vizsgálatokat, s az ezek alapján kidolgozott

korántsem kezdetleges erdőművelési kísérleteket már idetova kétszáz éve végeznek. Az első használható fatermési táblákat J. Ch. Paulsen (1748-1825) főerdőmester készítette a XVIII. sz. végén. Egyes irodalmi források alapján feltételezhető, hogy hazánkban a XIX. sz. első részében már szintén használtak fatermési táblákat. Az első publikált fatermési tábla id. Greiner Lajos kiadásában jelent meg 1839-ben, ill. 1842-ben. Utána Erdődi (Divald) Adolf és Fekete Lajos munkássága emelendő ki, akik szintén készítették fatermési táblákat, de ők ezen túlmenően különböző fajfajok tágabb értelemben vett növekedési viszonyait is tanulmányozták, és elméleti faterméstani kérdésekkel is foglalkoztak.

Az erdőművelés kialakulása a XVIII. századra nyúlik vissza, akkor jelentek meg az első erdőszeti-erdőművelési tárgyú francia, majd német könyvek (Buffon [1769], Duhamel du Monceau [1758], Hartig [1791] fatenyésztéstanai, valamint Cotta [1816] erdőműveléstana). Hazánkban először a mezőgazdasági könyvekben térnek ki az erdőkre, de Nagyváti 1791-ben már kifejezetten az erdőkről, Pethe [1813] pedig már „erdőművelésről” ír könyvet. Az első önálló erdőművelési tankönyvet Illés adja ki („Erdőtenyésztés”, 1871). Vadas Jenő, az ERTI jogelődjének első igazgatója 1897-ben, Róth Gyula pedig 1935-ben adott ki Erdőművelés című könyvet.

A második világháború utáni időszak mind a gyakorlati erdőművelésben, mind az erdőművelési kutatásokban jelentős fejlődést hozott. E tekintetben a mechanisztikus erdőművelési módszerekhez képest sokkal inkább kezdtek figyelembe venni az erdők, de mindenekelőtt a fák biológiai, ezen belül ökológiai tulajdonságait, és az erdőművelésben meghatározó szerepet tulajdonítottak a termőhelyi tényezőknél. A korszak talán legfontosabb könyve a Babos Imre által szerkesztett „Magyarország táji erdőművelésének alapjai” címmel megjelent, igen alapos, sok tekintetben ma is helytálló munka. Ugyancsak nagy jelentőségű a Danszky István által szerkesztett, „Magyarország erdőgazdasági tájainak erdőfelújítási, erdőtelepítési irányelvei és eljárásai” c. 1963-ban megjelent hatkötetes kiadvány, amely az addigi kísérleti és gyakorlati eredményeket foglalta össze. Nagyon fontos jellemzője e két utóbbi kiadványnak, hogy nemcsak egy-egy szakember gyakorlati tapasztalataira építve készültek (ami a korábbi könyveket inkább jellemezte), hanem jelentős termőhelyismeret-tani és erdőművelési kutatómunka van mögöttük. Ugyancsak jelentőset alkotott Majer Antal, akinek több olyan erdőművelési témájú könyve is megjelent az utóbbi évtizedekben (ide értve egyetemi tankönyveit is), amelyeknek jelentős hatása van mind a mai napig a gyakorlati erdőművelés szemléletére.

E könyvek mindazonáltal nem, vagy csak részben tartalmazhatták mindazokat az erdőművelési és fatermési ismereteket, illetve a hipotézisek bizonyításait, amelyeknek a megszerzéséhez több évtizedes, intenzív, nagy létszámú kutatógárdával dolgozó teamre, kitartó kutatómunkára van szükség. Az ilyen, stabil körülményeket igénylő kutatás beindulására a 60-as évek elejéig kellett várni. Ezután nem sokkal sorozatban jelentek meg azok a – sok esetben *Keresztesi Béla* ERTI főigazgató által szerkesztett, sokak által írt – könyvek, amelyek már a rendszeres kutatómunka eredményeit is tartalmazták, s amelyek még ma is sok helyen használatban vannak.

Az erdőművelési kutatómunka egyik legfontosabb módszere a kísérletezés. Erdőművelési – régies szóhasználattal erdőlési – kísérleteket hazánkban századunkban kezdtek folytatni. Az első kísérletet 1901-ben *Vadas Jenő* és *Zathureczky Vilmos* létesítették Gödön. A kísérletezők úttörői között volt *Róth Gyula*, akit elsősorban az érdekelt, hogy hogyan érdemes elvégezni a gyérítéket a különböző viszonyok között, valamint *Fekete Zoltán*, akit inkább a fák növekedésének mértéke és törvényszerűségei izgattak.

A kísérletezés, a növekedés hosszú távú megfigyelése a fatermési kutatások alapja is. Emellett elméleti munkára is szükség van, pl. a *Rónai György* által kristályosított, a hazai fatermési táblák elkészítéséhez szükséges korszerű módszerekre. Ezeknek a módszereknek, továbbá az újabb német eredményeknek (pl. *Lönroth* munkásságának) az alapján *Fekete Zoltán* volt az, aki intenzíven megkezdte – a tölgy, az akác és a bükk tanulmányozásán keresztül – az akkor használatban lévő német és az átdolgozott Greiner-féle fatermési táblák hazaiakkal történő felváltásának munkálatait. 1951-ben jelent meg *Fekete Zoltán* Erdőbecsléstan c. könyve, amelyhez hasonlóan átfogó, alapos és tudományosan korrekt könyv az erdőszeti szakirodalomban napjainkig párját ritkítja. Ez a könyv – igaz, akkor még csak az erdőbecsléstan részeként, szűk terjedelemben, de az addigra kidolgozott valamennyi lényeges témát tárgyalva – jól összefoglalja a faterméstan alapjait, a kutatási módszereket, és az addigi legfontosabb kutatási eredményeket is. (A faterméstan hosszú ideig az erdőbecsléstan részének tekintették, s mint ilyen, azzal együtt fejlődött; a Soproni Egyetemen is csak néhány éve önálló tantárgy. Az erdőbecslés-

tan valóban mind az erdőgazdálkodás, mind az erdőszeti kutatás egyik legfontosabb területe volt, sok kutatást és több tudományterület létrejöttét indukálta.) *Fekete* könyve nemcsak szerzője kiváló elméjének és munkabírájának köszönhetően volt igen sikeres, hanem amiatt is, hogy a szerzőnek hosszú évtizedeken keresztül lehetősége volt intenzív kutatómunkát folytatni, kísérleti területeket létrehozni és azokat hosszú időszakon keresztül megfigyelni.

A faterméstan, s ezen keresztül az erdőművelés fejlődéséhez fontos módszertani fejlesztésekkel járult hozzá *Magyar János*, aki – többek között – új eljárást dolgozott ki a fatermési osztályok kialakítására, a felsőmagasság meghatározására, és az egykorú faállományok fájának osztályozására.

Magyar János fatermési táblákat is szerkesztett, amelyek sokáig voltak használatban.

Ezeknek a nem bebecsülhető hazai eredményeknek és természetesen az akkori külföldi eredményeknek a felhasználásával, továbbá a hazai erdőszeti kutatás feltételeinek a megteremtése után nyílt lehetőség arra, hogy az ERTI-ben – *Solymos Rezső* irányításával – intenzív erdőművelési és fatermési kutatási programot indítsanak el 1961-ben. E program lényege az volt – és fontos eleme ma is –, hogy a különböző fafajú, egykorú és elegyetlen hazai faállományok méreteinek és állományszerkezeti jellemzőinek hosszú időn át tartó, rendszeres megfigyelésével, és standard metodika alkalmazásával új elméleti, ill. az erdőtervezésben és az erdőművelési munkák során jól felhasználható gyakorlati ismereteket szerezzünk a fák és faállományok növekedési és erdőművelési tulajdonságairól. A program során hamar nagy mennyiségű, hosszú idejű vizsgálatra szánt megfigyelőterületeket létesítettek, és a fák növekedését különböző erdőművelési beavatkozások függvényében vizsgálták. Az erdőművelési kísérletek kiterjedtek a legfontosabb erdőművelési eljárások hatásainak vizsgálatára, vagyis arra, hogy pl. a hálózatnak, a gyérítések időpontjának, mértékének, módjának stb. milyen a hatása az egyes fák és faállományok egészének a növekedésére. Fontos eleme volt a programnak, hogy nagy mennyiségű mintaterület (kísérleti parcella) létesítését és rendszeres felvételét tűzte ki célul. Valamennyi főbb állományalkotó fafajunk vizsgálata elkezdődött ily mó-

„Célátmérős gyérítés” németországi kezdeményezésről tudósítottunk tavalyi évfolyamunk 145. oldalán. Az ilyen célátmérős használatnak gondolata egyre jobban elmélyed az erdő jövőképeinek felrajzolásában, de megvalósítását illetően egyelőre hiányoznak a meggyőző, gyakorlati minták. Számos elgondolás látott már eddig is napvilágot, azonban mindenkinek ott van a végén a de...

Nincs megbízható válasz egyikben sem, hogy miként viselkedik az állomány a különböző belenyúlásokra majd a jövőben, hogyan alakul az állékonyság, mi lesz, ha jön a szél, a vihar. Milyen változásokkal számolhatunk a növedéket, a fakészletet illetően?

Mivel az eljárás így jelentős kockázattal is jár, a bevezetésben kellő óvatosság javasolható. Ki kell keresni azokat az állományrészeket, amelyekben a szálalásos használat nagyobb biztonsággal látszik megvalósíthatónak, abban kisebb foltokon kezdeni vele. Minél korábban látunk hozzá, annál több időnk van kivárni a későbbi viselkedést. Semmiképp sem véghasználati, inkább középkorú állományokban érdemes belefogni az ilyen jellegű használat megvalósításába. Nem nélkülözhető ennél a kutatás széles körű kiterjesztése sem, mielőbb összehangolt kísérleteket kívánunk beállítani.

(AFZ/DW 1997. 14. Ref.: Jérôme R.)

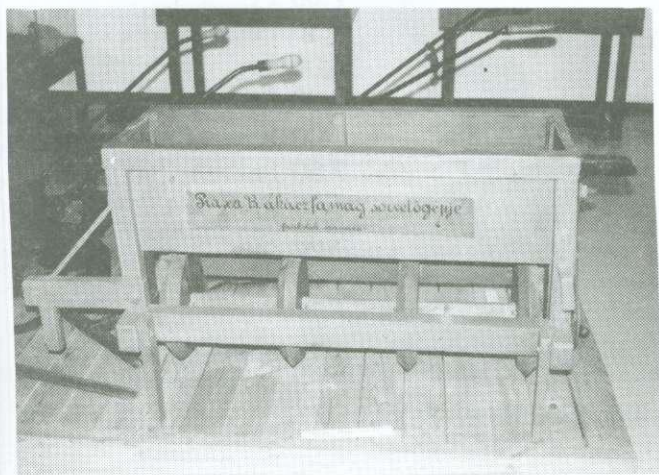
don. Időközben a megfigyelések és kísérletek kiterjedtek az elegyes, ill. a természetközeli állományokra is.

A program eredményeként mára rendelkezünk valamennyi fontosabb hazai fafajunkra megbízható fatermési táblákkal, erdőnevelési modelltáblákkal, és számtalan, az erdőművelés során felhasznált fatermési ismerettel és erdőművelési irányelvvel. *Solymos Rezső* nevéhez a fentiek kivül – egyebek mellett – új erdőnevelési rendszer és racionális eljárások kidolgozása fűződik.

Mellette és rajta kívül természetesen sokan dolgoztak a majd' 40 éve folyó kutatásokban. A jelentősebb eredményeket – mások mellett – elsősorban *Béky Albert, Birck Oszkár, Bogay János, Bondor Antal, Hajdu Gábor, Halupa Lajos, Kiss Rezső, Kovács Ferenc, Lengyel György, Márkus László, Mendlik Géza, Rédei Károly, Somogyi Zoltán, Tallós Pál* és *Veperdi Gábor* érték el. Természetes, hogy a nagy mennyiségű terepi munka magas színvonalú elvégzésében sok technikus is részt vett, akiknek az odaadó munkája nélkül ezeket az eredményeket nem lehetett volna elérni.

Ezekkel a kutatásokkal párhuzamosan *Sopp László* vezetésével szintén nagy adatgyűjtés folyt: megmérték összes fontos fafajunk faalak-viszonyait, és megszerkesztették a fatérfogat- (régí nevükön: fatömeg-) táblákat. Ezeknek a méréseknek a jelentősége aligha becsülhető túl, hiszen az akkor közreadott adatokat mind a mai napig használják, és feltehetően még sokáig használni is fogják. Ennek záloga az is, hogy *Király László* az adatokat egy kényelmesen és hatékonyan felhasználható, számítógéppel könnyen kezelhető formába öntötte, s a „Sopp-táblákat” ma már szinte csak ebben a függvényesített formában használjuk. *Király László* emellett szintén sok olyan kutatás és fejlesztés sikeres irányítója volt, amelyek nagyon jól használhatók a gyakorlati erdőgazdálkodás során, mindenekelőtt az erdőtervezésben. Az általa és korábban többek, pl. a már említett *Magyar János* által irányított soproni Erdőrendezéstani Tanszék érdeme az is, hogy a kutatási eredmények jelentős részét oktatja is.

Az erdőszeti kutatások múltjával kapcsolatban végezetül szükséges megemlíteni, hogy azok megbecsültségét – mint ahogyan ez más tudományokra is hasonlóképpen áll – jól mutatja, hogy hány képviselőjét választják akadémikusnak. *Fekete Zoltán* és *Magyar János* mellett a nemrég megválasztott *Solymos Rezső* a harmadik olyan akadémikus, aki az erdőbecsléstannal, faterméstannal, ill. erdőműveléssel foglalkozik.

A mai helyzet – és hogyan tovább?

Rendszeres, nagyobb arányú fatermési és erdőművelési kutatások jelenleg elsősorban az ERTI-ben folynak. Az ERTI Erdőművelési és Fatermési Osztályának közelmúltbeli és jelenlegi tevékenysége alapvetően három kutatási irányhoz kapcsolódik. Mindenekelőtt természetesen folytatódnak – ha a pénzügyi lehetőségek miatt nagy nehézségek mellett is – a fent említett, idestova 40 évvel ezelőtt megkezdett hosszú élettartamú faállomány-megfigyelések. Ezen megfigyelések értéke az idővel exponenciális ütemben nő, abbahagyásuk nagy hiba lenne. (A lehetőségeink beszűkülése miatt azonban a korábbi programnál lényegesen kevesebb kísérleti területen folyik a munka; mindenekelőtt azoknál a fafajoknál folytatjuk a munkát, amelyek kutatása előrehaladott állapotban van, s amelyek fontosak a hazai ökológiai és erdőgazdasági viszonyok között.) Már csak azért sem szabad abbahagyni a fatermési alapkatásokat, mert nemrég újabb alapvető, az erdők és az erdőgazdálkodás sorsát jelentősen befolyásoló jelenségre lettünk figyelmesek: a fák növekedésének jelentős felgyorsulására. E növekedésgyorsulás okai ismeretlenek (a klímaváltozás, a levegő szén-dioxid-tartalmának emelkedése lehetséges okok), de még a következményekkel sem vagyunk tisztában. Ez a jelenség ugyanakkor ráirányítja a figyelmet arra is, hogy a jövőben még inkább más tudományokkal karöltve lehet csak a faterméstannal és az erdőnevelésben is eredményeket elérni.

Egy másik, nem kevésbé fontos, az utóbbi évtizedben kibontakozott irányt jelent olyan, többnyire monitoring-szerű megfigyelések folytatása, amelyeknek a célja a fák növekedési mintáztatának értelmezése, speciális körülmények között. Speciális körülményen értjük itt azt, hogy a fák növekedését a normális tényezőknél kívül valamilyen egyéb tényező viszonylag jelentősen módosítja; e tényező hatásának felderítése vagy bizonyítása sokszor ad felvilágosítást a fák környezetének állapotáról. Úgy pl. a fák egészségi állapota, egy abiotikus környezeti tényező, a vízhiány vagy más, ezekhez hasonló tényező jelenlétére és hatásának erősségére lehet következtetni a fák növekedésének a vizsgálatából. Ezekhez a vizsgálatokhoz természetesen szükségesek mindazok az ismeretek, amelyeket a fent említett hosszú lejáratú megfigyelések során nyertünk.

A monitorprogramok közül mindenképpen kiemelendő a szigetközi hullámtér erdőszeti monitoringja. 1986 óta elsősorban a fák növekedését, másodsorban a fák egészségi állapotának esetleges romlását figyeljük a bósi erdőmű hatásainak nyomon követésére. A monitoring eredményeit felhasználtuk a bős-nagymarosi vízerőmű-rendszerrel kapcsolatban Hágában lefolytatott nemzetközi bírósági perben is (részben a magyar peranyagban, részben a szlovák peranyag bírálata során, valamint a hágai bírák 1997-es szigetközi tanulmányútja során is). A monitoringtevékenységhez soroljuk ugyanakkor az olyan kutatási munkákat is, amelyek a fák növekedési törvényszerűségeivel kapcsolatosak, de alapvetően más szempontból érdekesek. Ilyen volt pl. annak megbecslése, hogy milyen lehetőségekkel rendelkezik az erdőgazdálkodás a levegőben túlzott mennyiségben található szén-dioxid lekötésében.

A harmadik csoportba azok a kutatások tartoznak, amelyeknek a célja az erdőművelés (beleértve az erdőfelújítást), illetve az erdőszeti gyakorlat természetszerűbbé, hatékonyabbá tétele. Ezek olyan erdőművelési kutatásokat jelentenek, amelyeket mind egykorú és elegyetlen, mind pedig elegyes, természetszerű, illetve védett erdőkben – pl. erdő-

rezervátumokban – folytatunk. Ezek a kutatások az előző kettőnél sokkal bonyolultabbak, sokkal szélesebb körű ismereteket feltételeznek. Ugyanakkor ezek a kutatások jelentik a továbbfejlesztés legfontosabb irányait nemzetközileg is; itt talán elég az immár háromszor megrendezésre került európai erdészeti miniszteriális konferenciákra utalni, továbbá arra a sok nemzetközi, hazánk által is aláírt egyezményre, amelyek alapjaiban érintik az erdei biodiverzitást, az erdők természetközelségét, az erdőgazdálkodás tartamosságát („fenntarthatóságát”).

A fent röviden felsorolt kutatási témák jelentik a közeljövő legfontosabb kutatási feladatait is, amelyeket szükséges az igényekhez alakítanunk. Feltétlenül meg kell azonban jegyezni, hogy ma a kutatást – a pénzügyi nehézségek minden fórumon elősorolt, sehol sem respektált nehézségei

mellett – sokkal inkább az elaprózottság, a sok kis téma jellemzi, mint korábban, s ez nem kedvező a magas színvonalú munkához.

Emellett nincs sem elég kapacitás, sem az egyéb feltételek nem állnak rendelkezésre komoly, elmélyült, alapos alap- és alkalmazott kutatások végzéséhez. Külön nehézséget jelent, hogy mai rohanó világunkban egyáltalán nem ismerik el, hogy bizonyos kutatásokhoz – és a faterméstani és erdőművelési kutatások mindenképpen ilyenek – hosszú időtartamú megfigyelések szükségesek.

Mindezek pedig feltétlenül szükségesek ahhoz, hogy a fatermési és erdőművelési kutatásokat az erdészeti kutatás következő évszázadának hajnalán is szándékunk szerint, a magyar erdők javára és az erdőgazdálkodás számára szükséges intenzitással tovább tudjuk folytatni.

**Dr. Führer Ernő főigazgató úrnak
Erdészeti Tudományos Intézet**

Kedves Kollégám!

Nagy örömmel vettem április 9-én kelt leveledet, amelyben értesítettél az Erdészeti Tudományos Intézet soron lévő ünnepélyes történelmi megemlékezéséről.

Egyben hálásan köszönöm a számomra szóló megtisztelő meghívásodat. Gondolhatod, hogy a meghívásnak milyen boldogan tennék eleget, ha a 10 000 km nem jelentene térbeli és időbeli akadályt Magyarországra és Toronto között. Sajnos ennek következtében le kell mondanom kedves meghívásod teljesítését és meg kell elégednem azzal, hogy gondolataimban átélem a meleg viszontlátást veletek, amit

őreg szívem annyira óhajtana. Ezúton fejezem ki tehát elismerésemet és hálámat felétek, hogy az erdész hagyományokat ilyen töretlenül ápoljátok és fenntartjátok, amivel továbbra biztositjátok a hivatásos erdészek hűségese együttérzését.

A Soproni Egyetem sorsáról és a hallgatók diákéletéről sok írásom jelent meg Nyugaton. Életrajzomban történelmi hűséggel számoltam be a magyar erdészeti kutatás sorsáról, többek között az ERTI létrejöttéről is, amiben elkerültem a Lenini-Sztálini doktrinákra való hivatkozást.

Figyelmedet irántam még egyszer köszönöm, szeretettel üdvözöllek.

Üdv az erdésznek!

Torontó, 1998. nyárelő

Dr. Roller Kálmán

JUNIPERUS K E R T

6000 Kecskemét, Kiszfái 285.

Telefon: (76) 481-536. Fax: (76) 414-772.

A KEFAG Rt. Juniperus Parkerdészete őszi erdősítéshez és fásításhoz ajánlja erdészeti csemetéit:

Akác	60 cm felett	7,00 Ft
	40/60 cm	5,50 Ft
Nemes nyár	A minőség	35,00 Ft
	B minőség	28,00 Ft
Szürkenyár	60 cm felett	11,00 Ft
	40/60 cm	7,50 Ft
Feketefenyő mcs.		4,50 Ft
Erdeifenyő mcs.		5,00 Ft

Nagy tételű vásárlás esetén árkedvezményt adunk.

A feltüntetett árak irányárak és a 12%-os áfát nem tartalmazzák.

Ezenkívül parkerdészetünk 200-féle konténeres díszcserje, díszfa és fenyő nagy választékával várja a kertbarátokat és kertépítőket.

Cím: 6000 Kecskemét, Kiszfái 285. Telefon: (76) 481-536. Fax: (76) 414-772.

A 100 éves Erdészeti Tudományos Intézet jubileumi emlékülése

A Magyar Tudományos Akadémia épületének nagytermét megtöltő szakemberek hallgatták dr. Bondor Antal levezető elnök köszöntő szavait. Az elnöki asztalnál helyet foglalt Kovács Ferenc, az MTA Agrártudományi Osztálya elnöke, Dauner Márton, a FVM Erdészeti Hivatalának elnöke, Koloszar József, a Soproni Egyetem rektora, Viharos Zsolt, az OEE alelnöke, Mátyás Csaba, a IUFRO képviselője és Führer Ernő, az ERTI főigazgatója.

Viharos Zsolt az OEE nevében köszönt

A külföldi társintézetek küldöttei az első sorokban foglaltak helyet. HR. Dipl. Ing. Friedrich Ruhm (Ausztria), Prof. Dr. Ivan Raev (Bulgária), Dr. Roland Martin (Franciaország), Prof. Dr. Johannes Eichhorn (Németország), Prof. Dr. Francesco Cannata (Olaszország), Dr. Gheorghe Pârnutâ (Románia), Dr. Ján Ilavský (Szlovákia), Dr. Milan Hocevar (Szlovénia) képviselőiben volt jelen.

Külön köszöntötte az elnök az ERTI jelenlévő volt főigazgatóit, Magyar Jánost és Keresztesi Bélát.

Führer Ernő, a jelenlegi főigazgató tartotta ünnepi beszédét. (Az alkalomhoz illő összefoglalót lásd az Erdészeti Lapok júniusi számában. A szerk.)

Ezután hangzottak el a köszöntők: Kovács Ferenc (MTA képviselője), Dauner Márton (FVM), Koloszar József (SE), Viharos Zsolt (OEE), Mátyás Csaba (IUFRO), Jan Ilavský (a külföldi vendégek nevében), Friedrich Ruhrn (Ausztria), Ivan Raev (Bulgária),

✦ Sziklai Oszkár (Kanada)

(A professzor úrnak ez volt az utolsó nyilvános szereplése. Szeptember 18-án a Soproni Erdészeti Múzeumban tragikus hirtelenséggel elhunyt. Méltatására a későbbiekben térünk vissza.)

Balázs Ervin (a Mezőgazdasági Biotechnológiai Kutatóközpont főigazgatója), Kovács Gábor (az erdészeti rt.-k vezérigazgatói nevében), Telegdy Pál (a magánerdő-tulajdonosok nevében).

Az Erdészeti Tudományos Intézet főigazgatója az erdészeti kutatás és az erdőgazdálko-

Sziklai Oszkáról készült utolsó fénykép

dás fejlesztésében nyújtott közreműködéséért CENTENÁRIUMI VADAS JENŐ EMLÉKÉRMET adományozott a következőknek:

Magyar János (akadémikus), dr. Roller Kálmán, Keresztesi Béla (akadémikus), dr. Bondor Antal, dr. Führer Ernő, Kovács Ferenc (akadémikus), Dimény Imre (akadémikus), Solymos Rezső (akadémikus), dr. Madas András, dr. Koloszar József, dr. Faragó Sándor, dr. Mátyás Csaba.

Országos Erdészeti Egyesület, dr. Adorján József, Berényi Gyula, Bogyai János, dr. Danszky István, Dérföldi Antal, Faragó Sándor, Gólya János, dr. Gyarmatiné dr. Prosz Sára, dr. Hajdú Gábor, dr. Halupa Lajos, dr. Halupáné dr. Grósz Zsuzsa, Harkai János, dr. Illyés Benjamin, dr. Jablonkai Zoltán, dr. Járó Zoltán, dr. Kiss László, dr. Kolonits József, dr. Márkus László, dr. Ott János, dr. Pagony Hubert, Palotás Ferenc, dr. Papp László, Retkes József, dr. Simon Miklós, dr. Szász Tibor, Szilágyi Benjamin, dr. Szodfridi István, dr. Szontágh Pál, dr. Szőnyi László, dr. Tóth Béla, Újvári Ferenc, Újváriné dr. Jármai Éva, dr. Varga Sza-

Fotó: ERTI Pócze Tamás

bolcs, dr. Verbay József, dr. Walter Ferenc, Balikó János, Béky Albert, Csiha Imre, dr. Csóka György, Csókané Szabados Ildikó, dr. Gergács József, Halász Gáborné, Hegedűs Péter, Kardos Józsefné, Kmetty László, Kollman Tiborné, Koltay András, dr. Leskó Katalin, Manninger Miklós, Marosi György, Módos Mária, Osváth-Bujtás Zoltán, Páli László, dr. Rédei Károly, dr. Sárvári János, dr. Sitkey Judit, dr. Somogyi Zoltán, dr. Szántó Mária, Szántó Péterné, Szendreiné dr. Koren Eszter, Tereh István, dr. Tóth József, Török Miklós, dr. Veperdi Gábor, Veperdi Irina.

EMLÉKLAPOT kaptak az ERTI külföldi társintézményeinek alábbi képviselői: Prof. Dr. Oscar Sziklai, ny. egyetemi tanár, British Columbiái Egyetem (Kanada), HR Dipl. Ing. Friedrich Ruhm, az Erdészeti Szövetségi Kutató Intézet igazgatója (Ausztria), Prof. Dr. Ivan Raev, a Bolgár Tudományos Akadémia Erdészeti Kutató Intézetének igazgatója (Bulgária), Dr. Roland Martin, az Erdészeti Fejlesztési Intézet elnöke (Franciaország), Prof. Dr. Johannes Eichhorn, a Hesszeni Erdészeti Kutató Intézet Erdőökológiai Osztályának vezetője (Németország), Prof. Dr. Francesco Cannata, az Olasz Tudományos Akadémia Mezőgazdasági Bi-

zottságának elnöke (Olaszország), *Dr. Maria Emilia Malvoti*, az Olasz Tudományos Akadémia Poranoi Agroerdészeti Kutató Intézetének igazgatóhelyettese (Olaszország), *Dr. Gheorghe Pârnută*, az Erdészeti Kutató és Erdőrendezési Intézet tudományos titkára (Románia), *Dr. Gheorghe Marin*, az Erdészeti Kutató és Erdőrendezési Intézet műszaki igazgatója (Románia), *Dr. Ján Ilavský*, a Zólyomi Erdészeti Kutató Intézet igazgatója (Szlovákia), *Dr. László Varga*, a Zólyomi Erdészeti Kutató Intézet Gabcikovói Kísérleti Állomásának vezetője (Szlovákia), *Dr. Milan Hocevar*, a Szlovén Erdészeti Kutató Intézet igazgatója (Szlovénia).

„Sokan, akik már letettük, vagy rövidesen letesszük a tollat, hiszünk megújuló társadalmunk felelősségérzetében, az erdőt megőrző és fejlesztő szándékában. Örülünk annak, hogy az emberek érdeklődéssel fordulnak az erdő felé, segítik azok telepítését és megmaradását. Ez a közös munka lehet a záloga a magyar erdészeti kutatásügy és erdőgazdálkodás megújulásának, további fejlődésének.

Köszönöm, hogy ünnepünkben, örömeinkben osztoznak, és megjelenésükkel megtiszteltek. Kívánjanak igaz szívvvel sok sikert és örömet az Intézetnek és mi magunknak az elkövetkezendő 100 esztendőre!” – mondotta zárszóként *Bondor Antal* levezető elnök.

Úgy legyen.

○

Mátyás Csaba felolvasta a IUFRO elnökének az emléküléshez írt levelét.

A magyar erdészeti kutatás centenáriumi megemlékezésére

A IUFRO (Erdészeti Kutató Intézmények Nemzetközi Szövetsége) Végrehajtó Bizottságában képviselt valamennyi kollégám, továbbá a IUFRO tagintézményei igazgatói nevében engedjék meg, hogy gratuláljak Önöknek és a Magyar Kormánynak száz év sikeres kutatási tevékenységéhez. A magyar kutatóintézet, az egyetem és más szervezetek tudományos tevékenysége mindenkor a legmagasabb színvonalat képviselte. Számos magyar tudós aktív tisztségviselője volt a IUFRO-nak. Tevékenyen hozzájárultak a nemzetközi kutatási együttműködés kialakításához, amely ma a IUFRO keretében mintegy 15 000 kutatót tömörít 100 országban. Ennek előnyeit az Önök intézete is élvezhette. Nem áll most módomban minden magyar tisztségviselőt név szerint említeni, de szeretném kiemelni a kiváló személyiségek két csoportját. Az egyik a IUFRO korábbi évtizedeihez, a másik szervezetünk jelenéhez kötődik.

Vadas Jenő a IUFRO elnöke volt, aki a 7. IUFRO Kongresszust készítette elő, amelyre 1914-ben az első világháború miatt nem kerülhetett sor. Mint a Magyar Erdészeti Kutatóintézet igazgatója, tudományos mentora volt az ország legnevesebb erdőműveléstan professzorának, *Roth Gyulának*, akinek 125. születésnapját ugyancsak ez évben ünneplik.

Roth Gyulát 1929-ben választották IUFRO alelnökké, majd 1933-36. között elnökké. Roth egész életében a terepi kísérletezés és a kísérleti módszerek alkalmazásának szószólója volt, egy olyan korban, amikor még a statisztikát és a kísérlettervezési módszereket az erdőszetben nem alkalmazták széles körben. Jelentős szerepe volt abban, hogy a IUFRO tevékenysége hozzájárulhatott a kísérletezési eljárások kidolgozásához.

A IUFRO-ban jelenleg aktív magyar szakemberek közül *Winkler András* és *Mátyás Csaba* professzorok nevét kívánom kiemelni. Elnökhelyettesi és elnöki munkám során mindketten rendkívüli módon segítőkészek és konstruktívak voltak mind a regionális, mind a tudományos feladatok megoldásában. A jelen centenáriumi ünnepségek alatt *Winkler* professzor a IUFRO Végrehajtó Bizottsága éves ülésén vesz részt Costa Ricában.

Közvetlenül az Önök rendezvénye előtt *Mátyás* professzor a IUFRO 2. Divíziója világkonferenciáját szervezte meg Pekingben, amely számba vette az erdészeti genetikai erőforrások helyzetét, az erdészeti nemesítés és genetika eredményeit és hozzájárulását a fenntartható, tartamos erdőgazdálkodáshoz.

Amikor Önök most fennállásuk második évszázadát kezdik meg, a világ hamarosan egy új évezred küszöbét lépi át. Engedjék meg, hogy sok sikert kívánjak az eredményes együttműködés és kiemelkedő kutatás hosszú hagyományának folytatásához. Biztosítom Önöket arról, hogy a IUFRO változatlan elkötelezettséggel támogatja a nemzeti erdészeti kutató intézmények és a kutatók erőfeszítéseit.

A magam részéről sajnálom, hogy nem vehetek részt az Önök centenárius ünnepségén, mivel a Végrehajtó Bizottság éves ülését kell levezetnem. Viszontfelkérésemre *Mátyás professzor* készségesen elvállalta, hogy képviselni fog és ezeket az üdvözlő szavakat elmondja Önöknek.

Oxford, 1998. szeptember 8-án

Prof. Jeffrey Burley
IUFRO elnök

○

Ezután *Mátyás Csaba* átadta édesapja, *Mátyás Vilmos* hagyatékából a megmentett cégtáblát. A fényképen balról jobbra *Führer Ernő*, *Bondor Antal* és *Mátyás Csaba*.

Mátyás Vilmos ajándéka a hagyatékából.
Balról jobbra: *Führer Ernő*, *Bondor Antal*, *Mátyás Csaba*.

Délután alig fogyatkozott hallgatóság előtt tartotta *dr. h.c. dr. Soly- mos Rezső* akadémiai székfoglalóját.

Az „Erdőnevelési és fatermési kutatások eredményei, alkalmazásuk az erdészeti gyakorlatban” c. előadás megjelent az Erdészeti Kutatások VOL. 88. Budapest, 1998. számában.

„A tanulmány áttekintést ad a többcélú, fenntartható erdőgazdálkodásról, a fa jelentőségéről, az erdők állapotáról. Külön hangsúlyt helyez a fatermési, faállományszerkezeti és erdőnevelési nemzetközi és hazai kutatásokra, kiemelve, hogy ezeknek bázisát a hosszú lejáratú kísérletek képezik. Ismerteti a hazai fatermési és erdőnevelési kutatásokat, a 40 év alatt elért eredményeket, valamint alkalmazásukat az erdőgazdasági gyakorlatban.” Az Erdészeti Lapok szerkesztősége ezúton kíván erőt, egészséget és eredményes munkát *dr. h.c. dr. Soly- mos Rezsőnek*.

Kovács Ferenc (balról) átnyújtja a díszes okmányt.
Fotó: ERTI Pócze Tamás

○

A Magyar Tudományos Akadémia Agrártudományok Osztálya Állatorvos-tudományi Bizottsága és Erdészeti Bizottsága vadgazdálkodási-vadegészségügyi tudományos konferenciát tartott a VADEX Mezőföldi Erdő- és Vadgazdálkodási Rt. Központjában.

A konferenciát *dr. Kovács Ferenc*, az MTA rendes tagja, osztályelnök nyitotta meg.

Az elhangzott előadások: **A magyarországi vadgazdálkodás kiemelt időszerű kérdései** Előadó: *Pintér István*, az FM főosztályvezetője; **A vadgazdálkodási kutatás és oktatás Magyarországon** Előadó: *dr. habil Kőhalmy Tamás* egyetemi tanár, *dr. Faragó Sándor* dékán, SE; **A gímszarvas szaproodásbiológiai sajátosságai, a tenyésztést segítő eljárások alkalmazása** Előadó: *dr. Zomborszky Zoltán* egyetemi adjunktus, PATE; **A vadgazdálkodás és vadtenyésztés állategészségügyi kérdései** Előadó: *dr. Sugár László* egyetemi docens, PATE; **A róka-veszettség elleni védekezés és a védekezés eredményei** Előadó: *dr. Kerekes*

A magánerdők eredményes üzemeltetési irányelveit keresik a volt NDK területén is. Különös gondot okoz ez az Északnémet Alföldön, ahol az erdeifenyő gazdasági eredménye rendkívül alacsony. Valamivel jobb a bükk, de átlagosan legjobbnak mutatkozik a tölgy esetében. Jó termőhelyen túltesz rajta a hegyjuhar, de már közepes viszonyok között lemarad tőle. Üzemszervezési tekintetben a magánerdő jobb boldogulását ígéri: az üzemterület bővítése, a tevékenységi

Bálint FM tanácsos; Egyes vírusos betegségek előfordulása vaddisznóban Előadó: *dr. Molnár Tamás* osztályvezető, a MOÁE Sertéségszégügyi Társaság titkára; **A mezei nyulak tularémiája** Előadó: *dr. Sztójkov Vladov* osztályvezető, a MOÁE Vadegészségügyi Társaság titkára; **Az amerikai szarvasmájmetely hazai elterjedése és a védekezés lehetőségei** Előadó: *dr. Erdélyi Károly* lab. állatorvos – *dr. Sztójkov Vladov* osztályvezető.

Hallatlanul érdekes rendezvény volt. Az erdészeket kisé periférikusan érintő témák előadói többször is hangsúlyozták, hogy nagyon örülnek annak, hogy a témákat „együtt beszélhetjük meg”. Igaz, közel fél év telt el a rendezvény óta, ám az elhangzottak ma is időszerűek.

Megtudhattuk, hogy Magyarországon 8 millió hektáron jelenleg 1145 vadászterület van. Hogy a fogolykutatást öt főállású, míg a vízvadkutatást két főállású és tizenkét szerződéses kutató végzi. Hogy a vesezsír az őz kondíciójelzője, míg a réz a szőrzet állapotára van jelentős hatással. A veszettség ellen repülőgépről szórják a vakcinát egy kilométer széles és ötven méteres hálózati sűrűséggel. A Dunántúl gyakorlatilag veszettségmentes. Óriási a felelősségünk a sertéspestis kapcsán, az EU-hoz való csatlakozás során. Szerológiai nem jó a helyzet. Felhívta az előadó a figyelmet, hogy a húshulladékot nem szabadna takarmányozásra felhasználni. A nyulak tularémiáját egy baktérium kétféle típusa okozza. Az élve befogott és exportált nyulaknál szintén komolyan kell venni a fertőzöttséget. Mint az előadó megemlíttette, 1985-ben egy a franciákhoz szállított tételnél lebuktunk. Említett esetet, hogy volt olyan vadásztársaság, ahol a mintavétel vizsgálata pozitív eredményt mutatott. Az export elmaradt, de a beteg egyedeket szabadon eresztették. Így nem csodálható, hogy egyes helyeken 0,1%-ról 14%-ra ugrott a fertőzöttség. Mára az ellenőrzést megszüntették.

Az amerikai szarvasmájmetelyt a vapatikkal hurcolták be, először Olaszországban mutatták ki. 1994-ben már a Szigetközben is találtak fertőzött egyedeket.

Sok hasonló rendezvényre lenne szükség.

kör bővítése, a termelvények értékének növelése és mező-erdőgazdasági kapcsolt üzemek alakítása. Az üzemterület bővítésének legkézenfekvőbb módja a társulás, de lehet ez bérlet, vásárlás is. A tevékenységi kör kiszélesítésére alkalmas szolgáltatás a szaktanácsadás lehet, míg a termékek értéke- sebbé tételét a feldolgozás fokozása (fűrészüzem) szolgálhatja. A mező-erdőgazdaság kapcsolt üze- me az új birtokos szá- mára előnyös lehet. (DW 1994. 9. Ref.: Jérôme R.)